

olin vanhin, niin he katsoivat minuun ja minä päätin mennä tehtaaseen. Toivoin, että voin heitä auttaa. Jos olisi ollut vapaus valita niin tuhatkertaa mieluummin olisin mennyt merelle, sillä siellähän on raitia ilma hengittää.

— Mutta tehtaassa huomasin, että en ole oikealla urallani. Minun paikkani olisi ollut oppisaleissa, kouluissa. Rakastin siksi paljon kirjoja ja tietojen hankintaa, että itkin monta kertaa katkerasti, kun näin toisten lasten vaeltavan kouluun. Ja siten alkoi sielunni hiipiä katkeruus pohjaton katkeruus.

— Mutta olisit pyytännyt joltakin lainaksi rahaa ja mennyt kouluun. Luulen, että ei olisi löytynyt niin kovasydämistä ihmistä, joka ei olisi antanut sinulle mitä tarvitsit.

— Lapsellisuutta, Inga. Ei kukaan anna kerjäläiselle viittä penniä enempiä. Sen tiesin, ja siksi en yrittänyt. Tyydyin vain kohtalooni. Tein päivät lujasti työtä tehtaassa, mutta illat ja yötkin istuin kotona, pimeässä, kosteassa ausnossamme ja opiskelin. Luin mitä ikinä käsiini sain. Ahmin historiat, kaunokirjallisuudet, runoudet, filosofiat, maantieteet ja monet muut. Tutkiakelin niitä ja niistä löysin omat maailmani. En kaivanut muuta.

Vuosi vierähti. Sitä elämäntapaani jatkoin. Joskus tein yksinini kävelyretkiä maaseuduille ja metsiin. Kuuntelin metsän ääniä, puiden huminaa, lintujen lirkuntaa tai sen syvää hiljaisuutta. Opin rakastamaan luontoa ja sen ihmeitä. Jokainen muurahainen, jonka vaellusta seuraasin, oli ihmeellinen olento, jolla oli suuremman elämän elämäntapaa.

Mutta mitä kauemmin elämäntapani jatkuu, sitä enemmän vierausin ihmistä, joita ympärilläni oli. He olivat niin yksikantaisia että minä kärsin heistä. He juttelivat aina niin vähäistä, sisällyksettömistä asioista. He puhuivat aina siitä mikä oli heidän jokapäiväisenä työnään. Seppä puhui pajasta, tehtaantömiestä tehtaasta, mutta toisellaist ajatukset olivat heille vieraita. Jos koetin heille puhua muusta, niin he vastasivat siihen jollakin sanalla, mutta enimmäkseen jäin ilman vastausta. He melkein töllytelivät, kun puhuin kirjoistani ja niistä asioista, joita kirjani kertoivat.

Siksi minä jäin yksin. Kävelin ulos kaupungista ja samoin metsään. Heittäisin siellä mättäille pitkäkseni, suljin silmäni ja annoin mielikuvieni liidellä. Ja ne liitelivät huimaavia lentotoja ajatusten, haaveitten rannattomilla lakeuksilla. Ja pian tunsin kaipautta kirjoittamiseen. Minä löysin kalliimmat hetkeni kirjoituspöytäni ääressä. Monta yötä vierähti niin etten silmäni ummistanut. Kynä vain rajana piirsi paperilla ja ajatukset aarniliekkein päässä räiskyivät.

— Ensi aluksi kirjoitin haaveita, unelmia. Kirjoitin kaikkea sellaista, jolla ei ole todenperäisyyttä. Olin sellaisen kirjallisuusuunnan harrastaja. Sain tekeleitäni julkisuuteen. Sanomalehdet ja aikauslehdetkin ostivat niitä. Ansaitinkin jo jonkun verran. Muistan kuinka olin ylpeä, kun ensimmäisellä kynällänni ansaitulla rahalla ostin äidilleni lahjaksi mustan pukukankaan. Ja muistan, kuinka äidin poskille vierähti kyynel, kun kahdeksantoistavuotias kirjailija, joka mielestäni jo olin, ojensi hänelle lahjan. Sanomattomana hän syleili minua. En unhoita sitä hetkeä koskaan.

— Mutta pian huomasin, että ympärilläni oleva elämä on sittenkin suurin runo, josta kauneimmat säveleet voi kaiuttaa. Aivan kuin ilmeen

kautta heräsin ja mitä minä näin? Minä näin köyhän työläisjoukon, joka raatoi ja ahersi kärsi ja kyynelissä leipänsä kastoi. Silloin minä päätin, että minusta täytyy tulla heidän tunteitensa tulkki. Minä sain hetkiessä silmänräpäyksessä silmäni auki. Ja minä näin, että he vaelsivat kuoleman yössä. Ja minä vannoin, että heidän yönä soihduksi on minun elämäni tuleva.

Aivoni alkoivat takoa murheen mustia säikeitä. Niissä säikeissä ei ollut romantiikkaa. Kylmä, raikas, karu todellisuus kalkkahti runojeni alasimesta. Mutta minä taoin ne tullen ja tuskan avulla. Niissä oli polttoa, niissä oli terästä, jonka soinnut kajahtivat sielun syvintä vihaa. Tein ahkerasti työtäni. Suunnittelemani teos kangasteli selvin piirroin edessäni. Kaikki vapaahetkeni olin työssä. Päivät raadoin tehtaassa. Mutta juuri silloin sattui, että tehtaalla tuli lakko. Työläiset ryhtyivät vaatimaan parannusta oloihinsa. Ja eräässä kokouksessa minä innostuin puhuman. Se oli ensimmäinen puheeni, mutta se oli sittenkin puheiden puhe. Minä puhuin tovereilloni veljeydestä, tasa-arvoisuudesta. Puhuin heille siitä valtakunnasta, jonka köyhä kansa kerran rakentaa.

Mutta tätä ei olisi minun pitänyt tehdä. Puheeni tuli viranomaisten tietoon ja minut tuomittiin kiihoituksesta vankeuteen.

Tyttö säpsähti. Sana vankila kalkkahti niin oudolta, kammottavalta hänen korvissaan. Mutta kumminkin hän ojensi nuorukaiselle kätensä ja lausui:

— Yrjö, sinä olet saanut kärsiä, kärsiä niin paljon. Mutta en tiedä onko oikein tarpeellista uhrata itseään niin paljon. Eikö sinun olisi parempi elää rauhassa. Heittäisit raskaan taistelusi pois ja pyrkitisit virkailijaksi. Ei tarvitseisi virusa vankiloissa ja olla kaikkien vihaamana.

Nuorukainen tarttui tytön ojennettuun käteen ja sanoi:

— Inga. Sinä puhut minulle sellaista, joka ei tule kysymykseenkään. Minä en voi koskaan luopua elämäntätävästäni. En, vaikka minulle suositettiin kuningaskunta. Minä tahdon tehdä kaikkeni tai sortua. Se on sydämeni sävel ja sitä minä aina seuraan.

— Mutta Yrjö! kuiskasi tyttö. Etkö minunkaan tähteni voi tehdä toisin. Tiedäthän, että isäni on asettanut sen ehdoksi sinun ja minun liitolle. Hän on entisen luvannut antaa anteeksi, mutta ellet luovu nyt sosialismista, tulee meidän erota, niin isä on sanonut.

— Ei tyttöni... ei! kuiskasi nuorukainen, vaikka hänen oli vaikea sanoa sanottavansa. Hänen äänensä väräsi sitä sanoessaan ja kaulasuonensa vavahelivat, mutta silmistä näkyi, että hän pysyi sanoissaan. Sitten hän jatkoi:

— Minun aatteeni ei luovu minusta enkä minä aatteistani, me kuulomme yhteen. Jos sinä pidät minusta, rakastat minua, niin tule, tule luokaeni sellaisena. Luovu isästäsi, luovu kodistasi, luovu kaikkestasi. Rakkaus elää mieroitellään. Se ei minusta sammu, vaikka koko maailma nousisi minua vastaan. Aina se minun rintani lämmittää. Ja silloin, kun minun rintani on lämmin, on sinunkin rintasi lämmin. Siis tule, ja'ä kohdaloni. Kulkekaamme käsi kädessä sitä tietä, mikä on taistelujen, kärsimysten tie. Kyynelten, tuskien tie. Tietä, joka sittenkin on kallein ja ihanin tie koko maailmassa.

Tyttö purskahti itkuun. Nuorukainen vetäisi häntä lähemmäksi ja painoi päänsä povelleen, kuiskaten:

— Inga! Inga! Älä itke... ei se kannata... ei. Jollet seuraa minua ja minun polkuani, erotaan. Minä kuljen yksin niinkuin tähänkin asti. Sinun ei kannata tuhata kyynelitä, ei.

Tyttö nyyhkytti edelleenkin, nuorukaisen koettaessa turhaan häntä lohduttaa. Vihdoin hän kumminkin sai sopperretuksi:

— Yrjö... sinä tiedät, että minä en tahtoisi sinua jättää. Mutta en voi vastustaa isäni tahtoa. Hän on niin ankara vihainen jos minä kanssasi lähtisin ilman hänen suostumustansa. Minä en silloin voisi olla koskaan rauhallinen. Hänen kirouksensa soitto yöstä päivää korvissani. Siksi pyydän: luovu nykyisestä elämäntavastasi. Tulemme sitten onnelliseksi saamme elää aina yhdessä. Meidän elämämmme tulee rauhalliseksi, kauniiksi. Rakkauden uhrittu pientä kotiamme lämmittää. Ei ole sitten murhetta ei voittamattomia surujakaan. Oi, Yrjö, kuule minua... kuule minun rukoustani.

Tyttö lopetti tulisen puheensa. Hän loi nuorukaiseen syvän, rukoilevan katseen. Nuorukainen hätkähti. Hän häpesi itseään ja kovuuttansa. Kuinka hän saattoi nähdä, että Inga hänen edessään rukoili... ja hän itse kivikövana sitä kuuntelee.

He katsoivat toisiaan. Katselivat kauan. Aurinkokin alkoi kohota taivaanrannalta. Se nousi suurena, punaisena veripallon, joka näkyi puiden latvojen korkeudessa ihmeellisen kirkkaana ja säteilevänä.

— Inga, lähtekäämme kotiin. On jo aikakin. Sinun täytyy päästä leppämään.

Näin sanoen hän nousi ylös kohottaen samalla tytönkin seisomaan ja käsi kädessä he lähtivät astumaan koivikon poikki tullakseen rantaan, missä heidän veneensä oli.

Rannalle päästyään he astuivat veneeseen ja nuorukaisen voimakkaasti soutuessa he jättivät juhannusyön saaren taakseen.

Rasvatyöneepä lepäsi laaja lahti. Ja lahden pohjukassa kohosi kaupunki kirkkoineen. Kirkon korkea, valkea torni kullankärsineen ristinä näkyi kauas. Aurinko leikkeli monisäteisenä sen kiiltävällä pinnalla.

Mutta nuorukainen tunsin, että he olivat viimeistä kertaa yhdessä. Hän saavisti, että tyttö luopuu hänestä, köyhästä sosialistista monista kertaa enemmän kuin isäntään ja hänen rikkauksistaan.

He saapuivat pian kaupungin rantaan. Kun vene oli kiinnitetty valkamaan, lausui nuorukainen:

— Nyt, Inga, valitsee minut tai isäsi... Hänen äänensä kumahti sitä sanoessaan oudolta, tyhjältä.

Tyttö ei vastannut. Hän painoi alas päänsä ja tuijotti rasvatyöneen veteen. Nuorukainen otti sormestaan sormuksen, ojensi sen tytölle ja lausui:

— Me siis eroamme... Ainaaksii eroamme... Pyydän, että annat minullekin omani pois.

Tyttö veti sormuksen sormestaan, ojensi sen nuorukaiselle. Tämä tarttui siihen ja äkinäisellä tempaisulla hän heitti sen meren syvyyteen.

— Hyvästi Inga, kuiskasi ipoika.

— Hyvästi Yrjö... kuiskasi tyttö, sitten he erosivat, erosivat ainaaksi. He eivät sopineet yhteen. He olivat eri luokkien lapsia.

Sortuneitten hauta

(Kirj. Revolutio.)

Tanssialissa soinnahivat viulut ja harput. Nuorisoparvessa syntyi iloa ja liikettä. Pojat syöksyivät melkein juosten noutamaan tyttöjänsä. Tyttäret seisovat haaveksivin katsein ohuissa pukimissaan. Mutta silloin kun noutaja saapui, välkähtivät silmät kirkkaasti. Hymy nousi huulille ja sitten — karkeloon!

Nuoriso tanssi lakkaamatta. Milloin soittimet kevyttä polkkaa soittivat, milloin tahdikasta mazurkkaa, milloin haaveksivaista valssia, mutta aina tanssijoita riitti. Mitä myöhäisempään ilta kului, sitä tulisemmaksi kävi tanssi. Nuorten silmät hehkuihuivat, veri villinä lainehti. Tyttöjen povet aaltoilivat, silmät paloivat ja pojat lujemmin neitosia poveansa vasten puristivat.

Tanssituvan nurkassa seisoi muiden karkeloidessa, nuorukainen, joka ei tanssinut. Hän katseli kaihoisin katsein tanssivia. Noita reippaita nuoria, jotka saattoivat unohtaa elämän yksitoikkoisuuden ja riemuita, iloita. Hän tunsin melkein kateutta, kun näki, kuinka toisilla oli hauskaa. Ensi kerran elämässään hän katui, että ei ollut opetellut tanssimaan.

Soittajat virittivät valssin, kaihoisan, pohjatonta kaipuuta kaikuvan valssin. Viulut itkivät, harput valittivat ja säveleet syöksyivät syvinä viiltoina sieluun ja sydämeen.

Yhtäkkiä hänen sydäntäänä viili oudosti. Tuolla karkeloi onnellisen näköisenä hänen unelmiensa immyt. Soreavartaloineen, tummahiukisine, säihkyilmäisine. Siellä painoi toinen poika häntä rintaansa vasten ja tyttö hymyili, hymyili kirkkaasti, puhtaasti — toiselle.

Viulujen ja harppujen sävel vain valitti. Valitus kohosi korkeammaksi. Se oli sielun syvin tuska, sydämen polttavin epätoivo, joka niistä huusi ja värjyi.

Nuorukainen väräsi tuskaista väräsi. Hänellä oli heikko sydän, tunnelmille altia mieli ja siksi hän tunsin epätoivon vuoren raskaana päällensä lankeavan. Sähkövalot, jotka äänen kirkkaina loistivat, himmentyivät. Niiden säteet tuikahtelivat kuin kyynelleet. Kumma väristys kävi hänen ruumiinsa läpi. Hän halusi pois salista, pois! Jonnekin ulos, Sinne pimeyteen, sinne yöhön.

Hän astui kuin unessa hoippuen ulos. Kaduilla vallitsi hiljaisuus. Oli jo iltamyöhä. Hän kulki eteenpäin kuin mieleton. Sisimmässään paloi ja poltti. Hänen täytyi sen poltteen tähden vaeltaa, vaeltaa jonnekin kauas, jonnekin etäisyyteen. Sinne missä oli unhoitus. Sinne mihin tummien kutrien loiste, tulisten silmien hehku ei kantaisi.

Hän kulki katuja edelleen. Viileä yötuuli henkäili hänen polttavilla kulmillaan. Niiden henkäykset rauhoittivat hieman polttavaa päätä, mutta sielun tuska yhäti poltti. Tuomiokirkon korkeassa tornissa läppäsi kello kahtaista. Sen lyönnit kaiquivat kumisten yli aution kaupungin. Niissä lyönnöissä oli juhlallisuutta. Ne johtivat hänen mieleensä ajatuksen elämän katoavaisuudesta. Turhaa on ihmisen surra tai antautua surun vuoksi epätoivoon, hän ajatteli. Ajan hammaa kalvaa tuskan, syvimmänkin tuskan olemattomiin. Vuosikymmenen kuluttua on hänen tämän hetken tuskan olemattomissa. Säihkyilmäinen immyt on silloin toisenlainen. Hänen olemuk-